

ДОДАТОК
до листа Комітету з кримінального
та кримінально-процесуального права
Асоціації правників України

1. Встановлення Вищим антикорупційним судом фактів порушень, пов'язаних із розголошеннями таємниці слідства представниками НАБУ

Варто повторно зазначити, що прозорість та інформування про результати діяльності Національного бюро є запорукою довіри суспільства до НАБУ та всієї антикорупційної вертикалі.

Разом із тим, систематичні розголошення журналістам відомостей досудових розслідувань, у тому числі щодо учасників відповідних кримінальних проваджень (та осіб, які не мають жодного процесуального статусу), формують негативну громадську думку про таких осіб та часто порушують презумпції невинуватості.

Дане явище стало настільки системним, **що змусило Вищий антикорупційний суд втрутитись у ситуацію.**

Так, у зв'язку з озвученою у подкасті НАБУ інформацією 31.10.2023 Вищий антикорупційний суд (далі також – **ВАКС**) виніс окрему ухвалу у справі № 991/392/23, якою встановив порушення презумпції невинуватості, закріпленої п. 2 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та ст.17 КПК України, та постановив направити дану ухвалу Директору Національного бюро.

Зокрема, 13.10.2023 в телеграм-каналі НАБУ був опублікований черговий випуск подкасту "Секрети НАБУ", в якому детектив обговорював відповідне кримінальне провадження, яке наразі розглядається ВАКС, наводив дані, які дають стовідсоткову можливість ідентифікувати особу, про яку йдеться, стверджував про факт вчинення злочину як вже доведений, повідомив, що відносно вказаної особи здійснюються негласні заходи контролю, тощо.

Констатуючи порушення з боку детектива, ВАКС у вищевказаній ухвалі підкреслює, що:

"суд дійшов висновку про винесення по даній справі ухвали, яка не вирішує справу по суті, однак звертає увагу уповноважених органів на необхідність перевірки фактів ймовірного порушення вимог закону, які можуть потребувати вжиття належних заходів реагування.

*Суд погоджується із доводами обвинуваченого, наведеними в його заяві, стосовно того, що офіційні, публічні, стверджувального характеру **коментарі і висловлювання детектива Національного антикорупційного бюро України ОСОБА_9 мають вкрай негативний результат як для захисту ОСОБА_6, так і для авторитету судової влади, з огляду на те, що детективом фактично визнано вину такої особи у вчиненні злочину, незважаючи на відсутність вироку суду з даного питання**"¹.*

Також, ухвалою від 17.01.2024 у справі № 991/4071/22 у рамках іншого кримінального провадження ВАКС констатував порушення презумпції невинуватості щодо обвинуваченого та постановив направити відповідну ухвалу Директору Національного бюро.

У зазначеній ухвалі суд наголосив на тому, що:

"Дійсно, громадськість має право на отримання інформації, але з дотриманням вимог чинного кримінального процесуального закону: в ході досудового слідства діє процесуальний інститут нерозголошення відомостей досудового розслідування, який регламентується ст. 222 КПК України, під час судового розгляду - принцип гласності та відкритості судового провадження, передбачений ст. 27 КПК України.

¹ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114797457>

Разом з тим, хоч відомості повідомлені детективом ОСОБА_16 після закінчення досудового розслідування, мало місце порушення законних прав та інтересів особи, а застереження, зроблене в кінці інтерв'ю, про те, що рішення про винуватість чи невинуватість депутата прийме суд, в даному конкретному випадку не спростувало загального враження про надані характеристики вчинених депутатом дій як злочину.

Суд погоджується із доводами обвинуваченого, наведеними в його заяві, а також захисника, зазначеними у судовому засіданні, стосовно того, що **НАБУ має широкую підтримку у суспільстві, будь-які публічні висловлювання, категоричні ствердження його посадових осіб, у тому числі щодо вини обвинуваченого у вчиненні інкримінованого кримінального правопорушення, з високою вірогідністю сприймаються слухачами як встановлений факт, навіть незважаючи на відсутність обвинувального вироку суду, що набрав законної сили**².

Нижче наводяться інші приклади розголошень відомостей досудового розслідування у резонансних кримінальних провадженнях, які у хронологічному порядку демонструють системний характер проблеми.

2. Розголошення керівництвом НАБУ деталей резонансних справ представникам ЗМІ на закритій зустрічі у 2017 році

Проблема витоків та позапроцесуальної комунікації представників Національного бюро з представниками ЗМІ існувала майже від самого початку роботи НАБУ і, на жаль, до сьогодні не отримує належного реагування з боку уповноважених осіб

Одним із найперших та найвідоміших випадків розголошення відомостей щодо резонансних кримінальних проваджень є ситуація, яка мала місце влітку 2017 року, коли відбулась закрита зустріч тогочасного директора Національного бюро Артема Ситника з журналістами.

Під час вказаної зустрічі присутніми особами було здійснено аудіозапис розмови, який у подальшому був оприлюднений виданням "Обозреватель". Так, як вбачається зі змісту аудіозаписів та їх текстової розшифровки, особа, схожа за голосом на Артема Ситника, off the record розповіла журналістам деталі кримінальних проваджень, відомих як "справа Мартиненка"³, "справа Онищенко"⁴, "справа Кулика"⁵ та інших⁶.

У подальшому Генеральною прокуратурою України було розпочате досудове розслідування за ч. 2 ст. 163, ч. 1 ст. 182, ч. 1 ст. 328, ч. 2 ст. 387 Кримінального кодексу (далі – **КК**) України за відповідними фактами. Відомості про результати розслідування даного кримінального провадження у відкритих джерелах відсутні.

---

² <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116419129>

³ Йдеться про кримінальне провадження за обвинуваченням колишнього народного депутата Миколи Мартиненка у можливій організації схеми заволодіння коштами державних підприємств "СхідГЗК" і "Енергоатом", внаслідок чого, згідно з позицією сторони обвинувачення, державі могло бути завдано матеріальної шкоди у розмірі 700 млн грн.

⁴ Вироком Вищого антикорупційного суду від 05.04.2024 у справі № 757/7845/19-к колишнього народного депутата Олександра Онищенко було визнано винуватим у вчиненні низки кримінальних правопорушень (вирок не набрав законної сили у зв'язку з апеляційним оскарженням). Пан Онищенко обвинувачується у заволодінні державними коштами на суму понад 740 млн грн під час видобутку та продажу природного газу в рамках договорів про діяльність з ПАТ "Укргазвидобування".

⁵ Вищим антикорупційним судом розглядався обвинувальний акт щодо колишнього прокурора Костянтина Кулика за можливим фактом незаконного збагачення: за версією НАБУ, протягом 2011-2015 років, перебуваючи на службі в органах прокуратури, пан Кулик отримав прибуток у понад 1,6 млн грн, у цей же період його витрати перевищили дохід на 2,6 млн грн і становили близько 3,4 млн грн.

⁶ <http://surl.li/pbuub>

Примітно, що розгляд "справи Мартиненка" триває й до сьогодні, обвинувальний вирок у "справі Онищенко" був винесений лише 05.04.2024, а "справа Кулика" 02.04.2020 була закрита Вищим антикорупційним судом на підставі п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК України.

3. Констатація Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою фактів систематичних розголошень детективами НАБУ таємниці слідства у 2018 році

31.07.2018 Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі – **САП**) опублікувала офіційну заяву, в якій висловила стурбованість систематичним розголошенням відомостей, які становлять таємницю досудового розслідування, у кримінальних провадженнях НАБУ⁷.

САП установила **"непоодинокі факти передання інформації, у тому числі і службових документів працівниками НАБ України третім особам"** та відзначила наступне:

- одному з народних депутатів систематично передавались відомості досудового розслідування в одному з кримінальних проваджень, після чого вказаний народний депутат поширював у ЗМІ та соціальних мережах зазначену інформацію у спотвореному вигляді та підтверджував власну обізнаність із службовими документами НАБУ;
- були опубліковані відомості про осіб та суб'єктів господарювання, які можуть бути причетними до низки злочинів та на даний час відпрацьовуються у межах проведення слідчих (розшукових) дій та міжнародно-правової допомоги, а також інша інформація, яка становить таємницю досудового розслідування та не підлягає розголошенню.

САП підкреслила, що "аналогічні випадки здійснюються систематично та стосуються низки досудових розслідувань НАБ України". Як вбачається, зі спливом шести років ситуація в кращу сторону не змінилася.

4. Публікація відео негласних слідчих (розшукових) дій у "справі Нацгвардії" у 2020 році

Детективами Національного бюро здійснювалось та здійснюється досудове розслідування у низці кримінальних проваджень з різними фабулами, у яких повідомлено про підозру та в деяких справах передано обвинувальний акт до суду щодо колишнього народного депутата Максима Микитася, якого ЗМІ називають "рекордсменом" за кількістю підозр від НАБУ.

Примітним є те, що жодного обвинувального вироку стосовно вказаної особи станом на день звернення до Комісії з даним листом судом не ухвалено, разом із тим, вищевказані кримінальні провадження перебувають у фокусі ЗМІ та відомості щодо ходу їх розслідування, проведених процесуальних дій, залучених осіб та інші дані, які охоплюються поняттям "таємниця слідства", регулярно передавались журналістам.

Так, наприклад, 03.12.2020 Офіс Генерального прокурора підкреслив факти непорозуміння з детективами НАБУ в одному з таких кримінальних проваджень, відомому як "справа Нацгвардії"⁸, наголосивши на тому, що детективами Національного бюро було допущено розголошення даних досудового розслідування.

⁷ <http://surl.li/obdpg>

⁸ Йдеться про кримінальне провадження за обвинуваченням, зокрема, колишнього народного депутата Максима Микитася у заволодінні коштами Національної гвардії України на суму понад 81 млн грн у результаті реалізації можливої схеми не вигідного для держави обміну квартир.

Як зазначила прес-служба Офісу Генерального прокурора, "детективами НАБУ замість того, щоб надати всі наявні матеріали Генеральному прокурору для їх вивчення, в порушення вимог чинного законодавства було розголошено відео негласних слідчих розшукових дій"⁹.

5. Передача журналістам детальних відомостей щодо гласних слідчих (розшукових) дій у "справі Нацгвардії"

04.12.2020 журналіст Юрій Бутусов на своїй сторінці у Facebook опублікував відомості щодо проведених гласних слідчих (розшукових) дій у згадані вище "справі Нацгвардії" аж до прізвищ залучених осіб, зокрема, журналістом було повідомлено про факт проведення обшуку у колишнього топ-посадовця. За словами журналіста, Максим Микитась надав службовим особам НАБУ та САП свій телефон, документи, а також повідомив певні відомості щодо заступника голови Офісу Президента, начальника експертного центру МВС України та "низки інших осіб з колишньої та нинішньої влади, по яких детективи ведуть роботу":

"1-2 декабря Национальное антикоррупционное бюро провело обыски по делу о взятках компании "Укрбуд" в структурах Владимира Гройсмана - бывшего премьер-министра Украины.

Показания против Гройсмана дал Максим Микитась - владелец строительной компании "Укрбуд", которая получила в 2017-18 годах выгодные строительные подряды от правительства. Микитась передал НАБУ и САП свой телефон, документы и дал показания о госслужащих, которым он передавал взятки. Микитась дал показания против заместителя главы Офиса президента Олега Татарова, заместителя начальника экспертного центра МВД Константина Дубоноса и против бывшего премьер-министра Владимира Гройсмана, и по этим лицам начаты немедленные следственные действия. По данным Цензор.Нет, также даны показания по ряду других лиц из бывшей и нынешней власти, по которым детективы ведут работу. [...]

***Источники Цензор.Нет в НАБУ и САП подтверждают факт соответствующего решения суда и проведения обысков**"¹⁰.*

У даній публікації журналіст прямо вказує на наявність "джерел" у Національному бюро та САП, які розголошують відомості відповідного досудового розслідування.

6. Однотипні розголошення інформації про факти проведення обшуків у резонансних справах у 2021-2022 роках

Наведений вище приклад розголошення відомостей досудового розслідування щодо обшуків у справах, які представляють інтерес для суспільства, є лише одним із десятків аналогічних випадків. Наведемо ще декілька схожих ситуацій.

Так, 28.09.2021 видання "Радіо Свобода (Схеми)" опублікувало відомості про проведення детективами НАБУ обшуків у рамках кримінального провадження, розпочатого на підставі розслідування журналістів даного видання, та в якому фігурує народний депутат:

"Національне антикорупційне бюро та Спеціалізована антикорупційна прокуратура проводять обшуки у справі, пов'язаній із народним депутатом від "Слуги народу" Олександром Куницьким. Це "Схемам" підтвердили два джерела в НАБУ, а також помічник нардепа та керівник групи компаній "Автоентерпрайз". [...] За даними джерел "Схем" у НАБУ, обшуки проходять у

⁹ <http://surl.li/pbwah>

¹⁰ <http://surl.li/pdzra>

Харкові за адресою офісу "Автоентерпрайз" – групи компаній, які займаються імпортом електрокарів з-за кордону та виготовленням і встановленням зарядних станцій для них"¹¹.

За відкритими даними, зі спливом понад трьох років з дня публікації зазначеному народному депутату про підозру не повідомлено, відомості про будь-які результати розслідування відсутні.

В іншому випадку, службові особи НАБУ не тільки повідомили представникам ЗМІ відомості досудового розслідування, а й **"надали підтверджуючі документи"**, як зазначає видання "Факти" у публікації від 08.10.2021:

*"7 жовтня детективи Національного антикорупційного бюро України провели обшуки в домі та на робочому місці начальника 1 відділу Управління менеджменту активів АРМА Єгора Сігарьова. Про це **"Фактам" повідомили джерела в НАБУ, надавши підтверджуючі документи"**.*

Як вбачається з відповідної публікації видання "Факти", йдеться про кримінальне провадження № 420200000002497, у рамках якого колишні топ-посадовці Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА) підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 191 КК України¹².

На увагу заслуговує також публікація видання "ZN.UA" від 18.09.2022 під назвою *"Коломойського обшукали у справі "Укрнафти"*. Аналогічно, у даній публікації повідомляється про факт проведення слідчої дії за місцем проживання одного з фігурантів відповідного кримінального провадження за фактом заволодіння майном ПАТ "Укрнафта".

Коментуючи подію, про яку "ZN.UA" стало відомо від очевидців, які перебували на місці проведення обшуку на курорті "Буковель", видання також посилається на **джерела в НАБУ** та зазначає наступне:

"Джерела ZN.UA в НАБУ факт обшука підтвердили. При цьому підкреслили, що це, чи не вперше на їхній пам'яті, був обшук, про який нікого не попереджали"¹³.

7. Розголошення у резонансних справах у 2023-2024 роках

Варто також навести декілька прикладів розголошень, які мали місце відносно нещодавно та безпосередньо впливають на досудове розслідування актуальних резонансних кримінальних проваджень.

7.1. Справа колишнього голови Верховного Суду"

Так, в ході досудового розслідування у кримінальному провадженні за фактами можливого надання неправомірної вигоди суддям Верховного Суду, детективами НАБУ було проведено низку обшуків, у тому числі у службовому кабінеті тодішнього голови Верховного Суду, під час яких виявлено, серед іншого, рукописний перелік кандидатів на посади членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з певними відмітками.

У подальшому, очевидно, службова особа, яка брала участь в обшуку, передала фотографії вказаного переліку сторонній особі, після чого даний перелік був опублікований у соціальних мережах та ЗМІ.

---

¹¹ <http://surl.li/pdzzr>

¹² <http://surl.li/peamz>

¹³ <http://surl.li/pebbg>

За даним фактом САП розпочала кримінальне провадження за ч. 3 ст. 387 КК України, досудове розслідування в якому доручено здійснювати детективам Управління внутрішнього контролю НАБУ. У прес-релізі на цю тему САП вкотре підкреслила, що *"Розголошення охоронюваної законом інформації є незаконним і може завдати непоправної шкоди інтересам держави"*¹⁴.

Окрім цього, відповідно до відкритих джерел, в ході вищевказаних обшуків були вилучені телефони, обставини подальшого "зламу" яких, а також обставини внутрішніх проблем САП стали відомі широкому загалу завдяки, знову-таки, *"джерелам в НАБУ"*.

Так, 12.07.2023 згадане вище видання "Цензор.Нет" опублікувало статтю, в якій продемонструвало глибоку обізнаність не лише з ходом розслідування, а й з особистими відносинами всередині колективу прокурорів САП:

"Наскільки відомо Цензор.НЕТ з джерел в НАБУ, було дві концепції "зламу" - ламати в Україні без гарантії успіху або в Польщі. Втім, дехто виступав за те, щоб ламати в Україні. І тоді, з великою ймовірністю дані були б втрачені. Наразі телефон успішно зламаний у Польщі і повернувся в НАБУ.

Але, як виявилось, цей успіх спричинив сварку, яка може дуже дорого коштувати репутації керівництва САП.

21 червня керівник САП Клименко викликав до себе Омельченка та поставив питання: "Де телефон Князева?". На що прокурор відповів, що, наскільки йому відомо з недавнього спілкування, то телефон зараз в приміщенні НАБУ.

*У відповідь Клименко заявив, що йому відомо, що телефон перебуває поза приміщенням НАБУ"*¹⁵.

7.2. Справа "аеропорту "Бориспіль"

14.09.2023 адвокат на своїй сторінці у Facebook повідомив, що співробітники НАБУ без дозволу використовують персональну інформацію його клієнта у публічному просторі – під час запису подкастів у проєкті Радіо NV¹⁶.

Адвокат зазначив, що в подкастах НАБУ на Радіо NV систематично озвучується ім'я та інші персональні дані його підзахисної, чим порушується ч. 4 ст. 296 Цивільного кодексу України, яка передбачає, що ім'я фізичної особи, яка затримана, підозрюється чи обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, або особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може бути використане (обнародоване) лише в разі набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо неї або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення та в інших випадках, передбачених законом.

7.3. Справа "Великого будівництва"

Протягом досудового розслідування у кримінальному провадженні, відомому як "справа Великого будівництва", велика кількість проведених процесуальних дій висвітлювалась у ЗМІ.

У відповідних публікаціях журналісти прямо посилаються на *"джерела у правоохоронних органах"*, *"співрозмовників у правоохоронних органах"*, *"джерела в НАБУ"*, *"наші джерела в НАБУ"* тощо. Наприклад, у ЗМІ була опублікована інформація про проведення детективами

¹⁴ <http://surl.li/obfhp>

¹⁵ <http://surl.li/vxrfmq>

¹⁶ <http://surl.li/nyzqs>

Додаток до листа Комітету з кримінального
та кримінально-процесуального права
Асоціації правників України

НАБУ низки обшуків у грудні 2022 та травні 2023 років¹⁷. 03.11.2022 у публікації видання "Радіо Свобода (Схеми)" було оприлюднено інформацію про дати та напрямки перетину окремими особами державного кордону¹⁸.

***

---

¹⁷ <https://www.pravda.com.ua/news/2022/12/26/7382408/>, <https://www.radiosvoboda.org/a/news-skhemy-nabu-holyk-obshuky/32194243.html>